

Providing a model to facilitate cross-border trade in Iran according to the grounded theory

Behnam Amiri¹, Phd Student, Faculty of Management, Payame Noor University, Iran

Habibollah Danaei, Associate Professor, Faculty of Management, Payame Noor University

Mohammad Mehdi Parhizkar, Associate Professor, Faculty of Management, Payame Noor University

Mirza Hassan Hosseini, Professor, Faculty of Management, Payame Noor University

Received: 21-11-2019

Accepted: 21-10-2020

Introduction: In recent years, the concept of trade facilitation has received unprecedented attention, so trade facilitation has become an essential part of trade negotiations. The term ‘trade facilitation’ is widely used by institutions seeking to improve and facilitate regulatory relations between governmental agencies and traders. According to the United nation, trade facilitation is one of the main indicators of the development in a country. Policy makers in trade area also emphasize the importance of improving this indicator.

The international trade environment is a complex environment; in the process of cross-border trade (export, import and transit), at least 60 different work procedures can be observed. These procedures increase the cost and time of the business and complicate it. In our country, the concept of trade facilitation has long been considered by various stakeholders in public and private institutions. As far as the Ministry of Industry, Mines and Trade, Customs, Ports and Maritime Organization, and Health and Plant Licensing Organization are concerned, various measures have been taken in the field of trade facilitation. Some of the measures taken in the country include the establishment of integrated and electronic systems such as comprehensive trade system and single window, the elimination of some redundant rules and processes in customs and licensing organizations, and the formation of trade facilitation working groups and deregulation boards. However, despite the efforts of policy makers to improve this index, Iran's rank has been low. No comprehensive model or studies have been presented to improve this index in Iran.

Methodology: This research aims to achieve a model to facilitate cross-border trade. In other words, it seeks to identify the components of trade facilitation and their relationships and to create a balance among them, which facilitates and increases supervision. Therefore, the questions to answer are ‘What are the main components of improving the business environment and facilitating cross-border trade in the country?’, ‘What is the relationship between the components and the indicators of trade facilitation?’, ‘What is their impact on the business environment?’ and ‘What are the main obstacles to improving the business environment and facilitating the country's trade?’ It can help to establish comprehensive measures in this area.

To identify variables and the relationships among them, the research methodology is qualitative and based on the grounded theory. The research also benefits from the expertise of the private, governmental and academic sectors as the main stakeholders of trade facilitation. Accordingly, 21 experts have been interviewed on the issue. The results of the data analysis through open coding, axial coding and selective coding have led to the presentation of a trade facilitation model.

¹. Corresponding Author Email: Amiri.behnam@ecommerce.gov.ir

Results and Discussion: In this research, 312 concepts, 25 categories and 7 macro categories have been extracted and examined. The components of determining business and economic development strategies, which can facilitate the trade, are the creation of processes, coordination of regulations and creation of sustainable supply chains. Simplifying and coordinating the model is a desirable outcome in business facilitation. Determining long-term and stable strategies in economic and trade fields is one of the items that, according to the research results, should be emphasized so as to facilitate trade in the country. According to the interviewees, there is no clear and defined model for these strategies in the country. These factors have not been mentioned in other research works as the priorities of business facilitation. Another factor suggested as an obstacle to trade facilitation in the country is the emphasis on the close monitoring of documents and procedures. This has led to the fact that most of the existing laws are strictly codified and the procedures are time-consuming and increase the cost of commercial transactions. In the research model proposed here, an attempt is made to create a balance between monitoring and facilitation. Indeed, trade facilitation is achieved through simplification and coordination while paying attention to regulatory procedures. In the research conducted in other countries, the contrast between these two issues is not very noticeable, but, during the interviews, the stakeholders mentioned this issue in Iran frequently.

Conclusion: The purpose of the research is to provide a model to facilitate cross-border trade in the country. With a qualitative method based on the grounded theory, various stakeholders were interviewed to determine the components of business facilitation. In the next step, using axial and selective coding, the relationships among the components were determined, and the research model was presented. In this study, 312 concepts, 25 categories and 7 macro categories were extracted. As the components were identified, there emerged a lot of overlap between them and those in other studies.

In addition to interviews for data collection, direct observation and document analysis were done too. The research emphasizes the knowledge and experience of the interviewees. Therefore, it can be expected to provide deeper insights into trade facilitation by using broader sources and making observations over a longer period of time. Like most studies based on the data theory, the findings of this study are based on the views and experiences of individuals and the conditions of the research environment, so the results can be generalized to similar conditions and environments. There are certain suggestions to make for future research. Firstly, due to the fact that the coefficient of influence and the dependence of the components are not determined in the model of this study, it is advisable to determine the relationships among those components using quantitative methods such as interpretive-structural modeling. In addition, considering that a comprehensive model has not been presented in the country to create an effective and efficient model for monitoring cross-border trade processes, conducting research in this regard can contribute to trade facilitation. It should be noted that trade facilitation measures are highly interrelated, although they are often cited as independent elements. So, a systematic, integrated, step-by-step approach must be proposed in order for measures to be effective. In this regard, examining the priority of actions and their order using quantitative research methods can help to develop and implement a proper model.

Keywords: Cross-border trade, Trade facilitation, Trade, Grounded theory.

ارائه مدل تسهیل تجارت فرامرزی در ایران

بهنام امیری^۱، دانشجوی دکتری مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
حبیب الله دانایی، دانشیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
محمد مهدی پرهیزکار، دانشیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
میرزا حسن حسینی، استاد گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۷/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۳۰

چکیده

تسهیل تجارت فرامرزی یک از شاخص‌های اصلی توسعه کشورها بر اساس تحقیقات سازمان ملل است. سیاست‌گذاران بخش تجاری کشور نیز بر اهمیت بهبود این شاخص تاکید دارند. با این حال علی‌رغم اهتمام سیاست‌گذاران برای بهبود این شاخص تاکنون مدل و یا مطالعات جامعی برای بهبود این شاخص در کشور ارائه نشده و بر اساس گزارش بانک جهانی، رتبه ایران همواره پایین بوده است. بر این اساس این پژوهش با هدف دستیابی به مدلی در حوزه تسهیل تجارت فرامرزی انجام شده است. به منظور شناسایی مولفه‌ها و ارتباط میان آنها برای تبیین دقیق تسهیل تجارت از روش تحقیق کیفی و مبتنی بر رویکرد نظریه برخاسته از داده‌ها استفاده شده است. در این پژوهش با صاحب‌نظران بخش خصوصی و دولتی و دانشگاهی به عنوان ذی‌نفعان اصلی، مصاحبه انجام شده است. نتایج تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها طی فرآیند کدگذاری باز، محوری و انتخابی منتج به ارائه مدل تسهیل تجاری گردیده است. در این تحقیق ۳۱۲ مفهوم، ۲۵ مقوله و ۷ مقوله کلان استخراج شده است. بر اساس مدل حاصل از تحقیق، دو مولفه تعیین استراتژی‌های توسعه تجاری و اقتصادی از طریق ایجاد یکسان‌سازی فرآیندها و قوانین و ایجاد زنجیره تامین پایدار می‌تواند باعث تسهیل تجارت گردند. در تسهیل تجاری نیز ساده‌سازی و هم‌نواسازی و هماهنگ‌سازی پیامد مدل است.

کلمات کلیدی: تجارت فرامرزی، تسهیل تجارت، تجارت، نظریه برخاسته از داده‌ها.

مقدمه

درسالهای اخیر مفهوم تسهیل تجارت مورد توجه بی‌سابقه‌ای قرار گرفته است، به گونه‌ای که تسهیل تجارت به یک بخش اساسی در مذاکرات تجاری مبدل شده است (او.ای.سی.دی^۱؛ ۲۰۱۸؛ سک^۲، ۲۰۱۶؛ مک‌کالمن^۳، ۲۰۱۸). اصطلاح «تسهیل تجارت» تا حد زیادی توسط نهادهایی که به دنبال بهبود و تسهیل روابط نظارتی بین نهادهای دولتی و بازرگانان در گمرکات هستند استفاده می‌شود (گرینر^۴، ۲۰۱۸؛ کانتور و چنگ^۵، ۲۰۱۸؛ پائودل^۶، ۲۰۱۹). محیط تجارت بین‌الملل، محیطی پیچیده است، به گونه‌ای در فرآیند تجارت فرامرزی (صادرات، واردات و ترانزیت) حداقل ۶۰ رویه کاری مختلف را می‌توان مشاهده کرد. این رویه‌ها باعث افزایش هزینه و زمان تجارت و پیچیده شدن آن می‌شود (گرینر^۷، ۲۰۰۷). کشورهای مختلف با تسهیل رویه‌های خود به دنبال توسعه تجارت کشورشان هستند. سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه^۸ محاسبه کرده است که هر ۱٪ صرفه جویی در هزینه‌های تجارت، بازدهی سودی معادل با ۴۳ میلیارد دلار در سراسر جهان خواهد داشت (او.ای.سی.دی^۹، ۲۰۱۸؛ چونگ و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۸). در کشور ما نیز مفهوم تسهیل تجارت چندی که مورد توجه ذی‌نفعان مختلف از نهاد عمومی و خصوصی قرار گرفته است. در حوزه وزارت صنعت، معدن و تجارت، گمرک، سازمان بنادر و دریانوردی، سازمان‌های مجوز دهنده بهداشتی و گیاهی، اقدامات مختلفی در حوزه تسهیل تجارت صورت پذیرفته است. ایجاد سامانه‌های یکپارچه و الکترونیکی همچون جامع تجارت و پنجره واحد، حذف برخی قواعد و فرآیندهای زائد در گمرکات و سازمان‌های مجوز دهنده، تشکیل کارگروه‌های تسهیل تجاری و هیئت مقررات‌زدایی بخشی از اقدامات انجام شده در کشور است. با این حال مدل و الگوی جامعی برای اقدامات در حوزه تسهیل تجارت در کشور مشاهده نمی‌شود.

1. OECD: Organization of Economic Cooperation and Development

2. Seck

3. McCalman

4. Grainger

5. Cantore and Cheng

6. Paudel. Ramesh Chandra

7. Grainger

8. Organisation for Economic Co-operation and Development

9. Organisation for Economic Co-operation and Development

10. Cheong

بر اساس تحقیقات انجام شده، مقالات و تحقیقات بنیادی محدودی در دنیا در خصوص ارائه مدل جامع تسهیل تجارت وجود دارد. در مدل‌های ارائه شده برخی به بررسی کشورهای توسعه یافته پرداخته‌اند و در مواردی نیز کشورهای دارای پیشینه تجاری مشترک یا دارای موافقتنامه‌های تجاری فی‌مابین بررسی شده‌اند. این امر باعث شده در این تحقیق به دنبال ایجاد مدل بومی، با در نظر گرفتن وضعیت موجود و سیاست‌های کلان تجاری/اقتصادی کشور باشیم.

هدف تحقیق شناسایی مجموعه مولفه‌های تسهیل تجارت، ارتباط مولفه‌ها با یکدیگر، ایجاد تعادل میان مولفه‌های تسهیل کننده و افزایش دهنده نظارت، با استفاده از روش تحقیق نظریه برخاسته از داده‌هاست. از این رو پاسخ به سوالات زیر می‌تواند به پایه گذاری اقدامات جامع در این حوزه کمک نماید:

مولفه‌های اصلی بهبود فضای کسب و کار و تسهیل در حوزه تجارت فرامرزی کشور کدامند؟ چه رابطه‌ای میان مولفه‌ها و شاخص‌های تسهیل تجارت وجود دارد و تاثیر آنها بر فضای کسب و کار چگونه است؟ موانع اصلی بهبود فضای کسب و کار و تسهیل تجارت کشور کدامند؟

پیشینه پژوهش

پیشینه تسهیل تجارت

واژه تسهیل تجارت در اواخر دهه شصت وارد ادبیات تجارت فرامرزی شد، اما هدف تسهیل تجارت که از آغاز تجارت وجود داشته است، هنوز زنده است و دستاوردهای قابل توجهی تاکنون داشته است (استپلس^۱، ۲۰۰۲؛ او.ای.سی.دی^۲، ۲۰۱۸). از آن زمان، تسهیل تجارت از حوزه‌ای به حوزه دیگر رفته و اثرات خود را بر جای گذاشته است. در واقع، پس از یک سری از بهبودها در حمل و نقل، تعرفه^۳ تمرکز تسهیل تجارت شد، پس از آنکه تعرفه‌ها کاهش یافت، موانع غیر تعرفه‌ای (مانند محدودیت‌های مجوزی و بهداشتی) مطرح و سپس دنباله تغییر، به مسائل گسترده‌تر مانند اثربخشی رویه ترخیص کالا از گمرک، منتقل شد. روند فعلی در تسهیل تجارت

1. Staples

2. Organisation for Economic Co-operation and Development

3. Tariffs

به استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و افزایش همکاری بین اپراتورهای مرزی تاکید دارد (فن و همکاران^۱، ۲۰۱۸؛ پائودل^۲، ۲۰۱۹). لازم به ذکر است تجارت فرامرزی^۳ به جریان کالا و خدمات بین کشورها می‌پردازد و در این جریان کالایی یا خدماتی، کالا/ خدمت توسط بازرگان از کشور خارج (صادرات)، یا به کشور وارد (واردات) یا از کشوری عبور داده (ترانزیت) می‌شود (او.ای.سی.دی^۴، ۲۰۱۸؛ یوانسیفکت^۵، ۲۰۱۸).

تعریف تسهیل تجارت و آثار آن

تسهیل تجارت تعاریف مختلفی دارد. برخی محدود بر روی فرآیندهای بخش دولتی^۶ هستند، در حالی که برخی دیگر گسترده‌تر و دربرگیرنده مسائل بخش خصوصی^۷ هستند (اورلیاک^۸، ۲۰۱۲؛ او.ای.سی.دی^۹، ۲۰۱۸). تسهیل تجارت از آنجا که بر پیاده‌سازی شفاف و کارآمد قواعد و مقررات تجارت متمرکز است، اغلب به عنوان شاقول تجارت بین‌المللی^{۱۰} نیز گفته می‌شود. در تعریفی کوتاه، تسهیل تجارت رفتار منطقی و سیستماتیک در رویه‌ها و اسناد گمرکی، تعریف می‌شود. در دیدگاه گسترده‌تر، در برگیرنده تمامی اقداماتی است که حرکت کالا میان خریداران و فروشندگان در طول زنجیره تامین بین‌المللی را تحت تاثیر می‌گذارد (گروایس^{۱۱}، ۲۰۱۸؛ اسکپ^{۱۲}، ۲۰۱۳). در جدول ۱ لیستی از تعاریف مراجع و سازمان‌های مختلف از واژه تسهیل تجارت ارائه گردد.

مطالعات زیادی در مورد پیامدهای اصلاح سیاست و تسهیل تجارت انجام شده است. برخی از محققان دریافته‌اند که رویه‌های تجاری و گمرکی اضافی از طریق افزایش

1. Fan

2. Paudel, Ramesh Chandra

3. Cross Border Trade

4. Organisation for Economic Co-operation and Development

5. Uncefact

6. Public

7. Private

8. Orliac

9. Organisation for Economic Co-operation and Development

10. Plumbing Of International Trade

11. Gervais

12. Escap

زمان صادرات و واردات، حجم تجارت^۱ را کاهش می‌دهد (ویلسون و همکاران^۲، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵).

جدول ۱- تعاریف نهادهای مختلف از تسهیل تجارت

تعریف تسهیل تجارت	نام سازمان
سادگی و هماهنگی رویه‌های تجارت بین المللی است، که در آن رویه‌های تجاری شامل فعالیت‌ها، راهکارها و تشریفات شامل جمع‌آوری، ارائه، تبادل و پردازش داده و سایر اطلاعات مورد نیاز برای انتقال کالا در تجارت بین الملل می‌باشد.	سازمان تجارت جهانی (WTO ^۳):
اجتناب از محدودیت‌های غیر ضروری تجاری است. این امر می‌تواند با اعمال فناوری‌های نوین بدست آید در حالی که کیفیت کنترل در حالتی هماهنگ و بین‌المللی ارتقا یابد.	سازمان جهانی گمرک (WCO ^۴):
ساده‌سازی، استانداردسازی و هماهنگ‌سازی رویه‌ها و جریان‌های اطلاعاتی مرتبط برای انتقال کالا از فروشنده به خریدار و انجام پرداخت‌ها مورد نیاز می‌باشد.	مرکز سازمان ملل متحد برای تجارت الکترونیک و تسهیل تجارت (UN/CEFACT ^۵):
ارتقاء کارایی فرآیندهای مرتبط با تجارت کالایی از طریق مرزهای ملی.	اتاق بین المللی بازرگانی (ICC ^۶):
ساده‌سازی و استانداردسازی رویه‌ها و جریان اطلاعاتی مرتبط و مورد نیاز برای انتقال کالا از فروشنده به خریدار و انجام پرداختی‌ها در دیگر مسیرها.	سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD):
ساده‌سازی و منطقی‌سازی رویه‌های گمرکی و سایر رویه‌های اجرایی که باعث تاخیر در انتقال کالا شده یا افزایش هزینه انتقال کالا از طریق مرزهای بین المللی شوند.	همکاری اقتصادی آسیا-اقیانوسیه (APEC ^۷):

جانکو و همکارانش در سال ۲۰۰۶، برآورد کردند که به‌طور میانگین، یک تاخیر یک روزه در حمل و نقل کالا، حجم تجارت را ۱ درصد کاهش می‌دهد. همچنین هر روز تاخیر تا قبل از تحویل کالا به کشتی نیز حجم تجارت را تا یک درصد کاهش می‌دهد (اسکپ، ۲۰۱۳). اهمیت زمان برای کالاهای حساس به زمان برجسته‌تر است. جانکو، فروید و فام برآورد کردند که تاخیر یک روزه می‌تواند رقابت صادرات کالاهای غیر حساس به زمان را تا ۱ درصد و کالاهای حساس به زمان را تا ۷ درصد کاهش دهد (اسکپ، ۲۰۱۳؛ او.ای.سی.دی^۸، ۲۰۱۸). مطالعه دیگری (ویلسون^۹، ۲۰۱۷) بر روی رویه‌ها و اسناد تجاری که شامل تکمیل اسناد بندری، اظهارنامه‌های گمرکی و اسناد تجاری نظیر فاکتور تجاری می‌شود، نشان می‌دهد یک کاهش ۱۰ درصدی در زمان

1. Inhabite trade

2. Wilson

3. World Trade Organization

4. World Custom Organization

5. he United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronic Business

6. International Chamber of Commerce

7. Asia-Pacific Economic Cooperation

8. Organisation for Economic Co-operation and Development

9. Wilson

انتظار مرز کشور وارد کننده، تجارت را تا حدود ۶,۳ درصد افزایش می‌دهد. یک کاهش ۱۰ درصدی در تعداد امضاهای مورد نیاز در اسناد واردات می‌تواند تجارت را تا ۹,۹ درصد افزایش دهد. همچنین یک کاهش ۱۰ درصدی در تعداد اسناد مورد نیاز توسط واردکننده می‌تواند تجارت را تا ۱۱ درصد افزایش دهد (اسکپ، ۲۰۱۳؛ بورلی و همکاران^۱، ۲۰۱۵).

مدلها و تحقیقات انجام شده

در حوزه عوامل موثر بر تسهیل تجارت تحقیقات مختلفی انجام شده است. با توجه به تعداد زیاد رویه‌ها و قواعد در یک فرآیند تجاری، اکثر تحقیقات به ساده‌سازی رویه‌های تجاری معطوف می‌شود. ارتقاء همکاری میان سازمان‌های مرزی، توسعه پنجره واحد، استانداردسازی و استفاده از فناوری اطلاعات در مطالعات مختلف مورد توجه بوده است. در سال ۲۰۰۲ محققان آنکتاد مدل تسهیل تجاری، شامل مولفه‌های استاندارد سازی (فرآیند توسعه قواعد جهانی مورد قبول برای فعالیت‌ها، رویه‌ها، اسناد و اطلاعات تجاری)، همسان‌سازی (همراستاسازی اسناد، رویه‌ها و فرآیندهای ملی با استانداردها، رویه‌ها و معادات بین‌المللی) و ساده‌سازی (فرآیند حذف قواعد غیر ضروری و قواعد اضافی در رویه‌ها و فرآیندهای تجاری) را به عنوان معیارهای اصلی تسهیل تجارت ارائه کردند (یولن نکست^۲، ۲۰۱۰). این عوامل بر اساس توصیه‌نامه شماره ۳۳ سازمان ملل در حوزه تسهیل تجاری و الگوی تسهیل تجارت در کشورها تهیه گردیده است (یوانسیفکت، ۲۰۱۵).

در تحقیق انجام شده توسط اسکپ در سال ۲۰۰۹، بهبود رقابت‌پذیری تجاری نیازمند کسب دیدگاهی جامع از استراتژی ملی توسعه تجاری است. در این میان تسهیل تجارت به عنوان یکی از ارکان و اجزای اصلی یک استراتژی جامع توسعه تجاری معرفی شده است (اسکپ، ۲۰۰۹). تسهیل تجاری از آن جهت حائز اهمیت می‌باشد که به کشورها برای حفظ جایگاه و ارتقاء رقابت‌پذیری تجاری‌شان کمک می‌کند (اسکپ، ۲۰۰۴، دوال و همکاران^۳، ۲۰۱۹). بر اساس تحقیقات اسکپ در سال ۲۰۱۰، مدل تسهیل تجاری شامل مولفه‌های شفافیت، ساده‌سازی، هم‌نوآوری، هماهنگی، استفاده

1. Beverelli and Neumueller

2. Unnext

3. Duval

از فناوری روز، ظرفیت سازی و کمک گرفتن از فناوری می‌باشد (وانگ و همکاران^۱، ۲۰۱۶).

پورتقال و ویلسون در تحقیقی در سال ۲۰۱۱ به بررسی زیر ساختهای نرم و سخت جهت انجام اصلاحات تسهیل تجارت و بهبود عملکرد صادراتی پرداخته‌اند. در مدل ارائه شده در این تحقیق محیط کسب و کار (شامل مولفه‌های شفافیت حکومت، اعتماد عمومی به دولت، روش‌های پرداخت در صادرات و واردات، معیارهای مقابله با نوسانات، میزان علاقمندی دولت جهت ارتباط با بخش خصوصی) و کارایی حمل و نقل و تشریفات گمرکی (شامل مولفه‌های تعداد و روزهای لازم برای انجام تشریفات صادرات و واردات) به عنوان عوامل زیرساختی نرم و فناوری اطلاعات و ارتباطات (شامل مولفه‌های در دسترس بودن آخرین فناوری، سطح استفاده از فناوری، توسعه استفاده از اینترنت توسط کسب و کارها) و زیر ساخت‌های فیزیکی (شامل مولفه‌های کیفیت زیرساخت‌های بندری، فرودگاهی، جاده‌ای و ریلی) به عنوان عوامل زیرساختی سخت معرفی شده‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که بهبود عوامل زیرساختی باعث تسهیل تجاری و بهبود عملکرد صادراتی کشورها می‌شود. بر اساس یافته‌های این تحقیق، توسعه و بهبود زیرساخت‌های فیزیکی بیشترین تاثیر را بر تسهیل تجاری کشورها خواهد داشت. بهبود محیط کسب و کار و کارایی حمل و نقل و تشریفات، با تاثیر پذیری از سطح درآمدی کشورها تاثیر مستقیمی بر تسهیل تجاری کشورها دارد و توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث تسریع در ارائه تسهیلات و انجام اصلاحات خواهد شد (پورتقال و ویلسون^۲، ۲۰۱۱).

در مدل دیگر ارائه شده توسط مجمع جهانی اقتصاد در سال ۲۰۱۵، عوامل توانمندسازی تجارت تبیین شده است. هدف این مدل آگاه‌سازی سیاست‌گذاران کشورها از مشخصه‌های بنیادین و اثرگذار بر روی توانایی‌های یک کشور جهت بهره‌مندی کامل از تجارت است. در این مدل عوامل دسترس‌ی به بازار، مدیریت مرزها، زیرساخت‌های ارتباطی و حمل و نقل و محیط کسب و کار به عنوان شاخص‌های تسهیل و توانمندسازی تجارت معرفی شده‌اند (دبلیو.ای.اف^۳، ۲۰۱۵).

¹. Wang

². Portugal-perez. and Wilson

³. WEF (world economic forum)

سایر تحقیقات در حوزه تسهیل تجاری به منظور شناسایی مولفه‌ها و مقوله‌های آن انجام شده است. برخی از تحقیقات به دنبال یافتن مولفه‌های تسهیل تجارت در بخش دولتی و رویه‌های مرتبط با سیاست‌گذاری و نظارت هستند (ماریه و پلان^۱؛ لی و کیم^۲، ۲۰۱۶). برخی دیگر از تحقیقات به تسهیل تجارت از طریق بهبود روش‌ها و رویه‌های تشریفات گمرکی و بندری پرداخته‌اند (گرینز^۳، ۲۰۰۷؛ پرتقال و ویلسون، ۲۰۱۷؛ دوال و همکاران، ۲۰۱۹). در جدول ۲ لیستی از عوامل مختلف تسهیل تجارت ارائه گردیده است.

جدول ۲- عوامل تسهیل تجاری در تحقیقات مختلف

منبع	مقوله
Marie& Pellan. (2011), Lee, H., Kim, C. (2016), ESCAP. (2013), Grainger, A. (2007), UNCEFACT. (2018), WCO. (2018)	استاندارد سازی
PORTUGAL-PEREZ& WILSON. (2011), ESCAP. (2013), Grainger, A. (2008)	استراتژی توسعه تجاری
ESCAP. (2013), Grainger, A. (2007)	تجار معتبر
Marie& Pellan. (2011), Grainger, A. (2008), Grainger, A. (2007), OECD. (2018)	توانمندسازی
Marie& Pellan. (2011), OECD. (2018)	ثبات قوانین
Marie& Pellan. (2011), Grainger, A. (2007), OECD. (2018), ESCAP. (2013)	رقابت
PORTUGAL-PEREZ& WILSON. (2011)	زیر ساخت فیزیکی
Grainger, A. (2007), OECD. (2018), Marie& Pellan. (2011), UNCEFACT. (2018), WCO. (2018), ESCAP. (2013)	ساده‌سازی
ESCAP. (2013), Grainger, A. (2007), OECD. (2018), Marie& Pellan. (2011), UNCEFACT. (2018), WCO. (2018)	شفافیت
PORTUGAL-PEREZ& WILSON. (2011), Marie& Pellan. (2011), UNCEFACT. (2018), WCO. (2018), Grainger, A. (2007), OECD. (2018)	فناوری اطلاعات
Grainger, A. (2007), OECD. (2018)	قوانین پیشرفته
Marie& Pellan. (2011), Grainger, A. (2007), OECD. (2018)	مشارکت بخش خصوصی
UNCEFACT. (2018)	مشارکت در تدوین قوانین
Grainger, A. (2008), Grainger, A. (2007), OECD. (2018), UNCEFACT. (2018), WCO. (2018), ESCAP. (2013)	هماهنگ‌سازی
UNCEFACT. (2018), ESCAP. (2013), Grainger, A. (2007)	همواسازی

¹. Marie and Pellan

². Lee and Kim

³. Grainger

همچنین با توجه به ویژگی‌ها و توانمندی کشورها در حوزه‌های زیر ساختی، قوانین و مقررات، توانمندی نیروی انسانی و سطح فناوری، توافقنامه‌های منطقه‌ای و بین‌الدولی و ... باعث شده تا مولفه‌های بدست آمده در هر کشور مجدد مورد بازبینی قرار گیرند. از سوی دیگر در تحقیقات ارتباط میان مولفه‌ها، نوع ارتباط و اولویت آنها برای دستیابی به تسهیل تجارت مشخص نیست. از این رو در این تحقیق سعی شده است تا با در نظر گرفتن وضعیت کشورمان، مدلی جامع در خصوص تسهیل تجارت ارائه شود.

روش شناسی پژوهش

طرح پژوهش: رویکرد کیفی

باتوجه به اینکه در تحقیقات انجام شده مدل جامع و مشخصی به منظور تسهیل تجاری مشاهده نشده است ما به دنبال درک، تفسیر و تبیین دقیق پدیده هستیم از این رو از روش تحقیق کیفی استفاده کرده‌ایم. در پژوهش‌های کیفی، محقق از طریق فرآیند تفسیر مفاهیم، به تحلیل پدیده‌ها از دیدگاه جامعه آماری هدف و در بستر نهادی و اجتماعی خاص آنها دست می‌یابد. تحقیق‌های کیفی، با معنای پدیده‌ها به جای اندازه‌گیری و ارزیابی آنها سروکار دارد. رویکرد نظریه برخاسته از داده‌ها، یکی از روش‌های کیفی است که هدف آن، شناسایی و شناخت تجربه‌های افراد از رویدادها و وقایع، در بستری خاص است (کوبین و استراوس^۱، ۲۰۰۸). هدف این مطالعه نیز بررسی و شناخت و درک اشخاص از مقوله تسهیل تجارت و موانع آن، برای دستیابی به نظریه‌ای در این حوزه است. بنابراین، در این تحقیق برای دستیابی به نظریه‌ای جامع در زمینه تسهیل تجارت، از روش نظریه‌پردازی زمینه‌بنیان استفاده شده است. کوبین و اشتراوس در سال ۱۹۹۴ نظریه داده‌بنیاد را این‌گونه تبیین کرده‌اند: منظور از نظریه داده‌بنیاد، نظریه برگرفته از داده‌هایی است که در طی فرآیند پژوهش به صورت نظام‌مند گردآوری و تحلیل شده‌اند. در این راهبرد، گردآوری و تحلیل داده‌ها و نظریه‌ای که در نهایت از داده‌ها استنتاج می‌شود در ارتباط نزدیک با یکدیگر قرار دارند. پژوهشگر به جای این که مطالعه خود را با نظریه از پیش تصور

1. Strauss and Corbin

شده ای آغاز کند کار را با یک حوزه مطالعاتی خاص شروع کرده، اجازه می دهد که نظریه از دل داده‌ها پدیدار شود (کوبین و استراوس، ۲۰۰۸).

رکن اساسی در فرآیند تحلیل، کدگذاری است. فرآیند تفکیک داده‌های تحقیق، توصیف و بیان آن‌ها با عباراتی کوتاه در یک جدول را کدگذاری گویند. فرآیند تحلیل شامل سه نوع کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است (کراسول^۱، ۲۰۱۲).

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری تحقیق شامل واردکنندگان و صادرکنندگان، اعضای اتاق بازرگانی ایران و تهران، سیاست‌گذاران دولتی در بخش‌های مختلف دولت و تعدادی از استادان و صاحب‌نظران دانشگاهی آشنا با مفاهیم تسهیل تجاری انجام شده است. برای نمونه‌گیری، ذی‌نفعان ابتدا به صورت هدفمند و در ادامه تا اشباع تحقیق با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ترکیب و تعداد ذی‌نفعان به شرح جدول ۳ است:

جدول ۳- نمونه آماری

نام گروه نمونه آماری	سازمان/ نهاد	تعداد
واردکنندگان و صادرکنندگان	اتاق بازرگانی ایران/ تهران	۱۲
واردکنندگان و صادرکنندگان	مستقل	۵
سیاست‌گذاران	وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت اقتصاد و امور دارایی	۲
اساتید و صاحب‌نظران	دانشگاه	۲

در این تحقیق در سه دور نسبت به مصاحبه با ذی‌نفعان اقدام شده است. در دور اول با رویکرد نمونه‌گیری هدفمند با ۱۰ نفر واردکننده و صادرکننده و ۱ نفر سیاست‌گذار و ۱ استاد دانشگاه مصاحبه شد. سپس به منظور اشباع نظری و تکمیل نمونه با استفاده از رویکرد گلوله برفی ۹ مصاحبه دیگر انجام پذیرفت. در این مرحله مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه پیدا کرد تا به لحاظ مفاهیم بیان شده در مصاحبه‌ها به همپوشانی حداکثر دست یافتیم. برای این منظور پس از هر مصاحبه صحبت‌ها و موضوعات مطرح شده با مصاحبه‌های قبلی مورد مقایسه قرار می‌گرفت. در طی مصاحبه‌ها، موضوعات مختلف مطرح می‌گردید که بعضاً این موضوعات نیاز به بررسی تخصصی بیشتری داشت. از این رو در ادامه مصاحبه‌ها از افرادی استفاده می‌شد که در آن حوزه خاص تمرکز و دانش بیشتری نسبت به سایر اعضا داشته باشند.

^۱. Creswell

تمامی مفاهیم به پشتوانه داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها توصیف شده‌اند. پس از دور اول و دوم مصاحبه‌ها و استخراج مفاهیم و مقوله‌ها دور سوم مصاحبه با ۴ نفر از ذی‌نفعان و ۲ نفر از اساتید انجام شد. در این دور مفاهیم و مقوله‌های مختلف در اختیار مصاحبه شونده‌گان قرار گرفت تا ابعاد مختلف این مفاهیم را بررسی و توضیحات و نقطه نظرات خود را اعلام نمایند. تمامی مصاحبه‌ها به صورت باز بوده و با طرح سوالات تحقیق، نظرات ذی‌نفعان دریافت گردیده است. در تمامی مصاحبه‌ها از ذی‌نفعان درخواست شده تا با در نظر گرفتن وضعیت موجود و اهداف کلان و برنامه‌ریزی‌های انجام شده کشور و همچنین رویکردها و الگوهای جهانی تجربه شده و یا در حال اجرا، صحبت‌های خود را تکمیل نمایند.

کیفیت در پژوهش کیفی: معیار مقبولیت^۱ در ارزیابی نظریه‌ زمینه‌بنیان

روش‌شناسی و ساختار تحقیق این پژوهش به گونه‌ای است که بتواند اطلاعات و تفسیرهایی دقیق و قابل اعتماد را برای بهبود فضای کسب و کار و تسهیل تجاری فرامرزی ارائه دهد. جدول ۴ خلاصه‌ای از معیارهای سنجش کفایت فرآیند تحقیق و کیفیت داده‌ها و تفسیرها، ترکیبی از معیارهای مورد استفاده در ارزیابی تحقیقات مبتنی بر روش-شناسی برخاسته از داده‌ها مورد استفاده قرار گرفته است (کوربین و استراوس^۲، ۱۹۹۸). در این خصوص معیارهای جدول ۴ برای تحلیل استفاده شده است.

جدول ۴- معیارهای سنجش کفایت فرآیند تحقیق و کیفیت داده‌ها و تفسیرها

معیار	شرح
اعتماد پذیری: میزانی که نشان می‌دهد نتایج حاصل از تحقیق تا چه میزان نماینده داده‌های تحقیق است.	۳ ماه هدایت مصاحبه‌ها بررسی مصاحبه‌های انجام شده و ارزیابی نتایج و تفسیرهای انجام شده پژوهشگر توسط دو نفر از استاد دانشگاه ارائه گزارشی از نتایج تحقیق به ۴ نفر از مصاحبه شونده‌گان و کسب بازخوردهای آنها در مورد تفسیرهای محقق و بررسی میزان دقیق بودن آنها انجام مصاحبه مجدد با دو نفر از خبرگان دانشگاهی آشنا با تجارت فرامرزی با هدف بررسی نتایج و مدل بدست آمده نتیجه: بسط و پالایش تفسیرها
انتقال پذیری: میزانی که قابلیت به کارگیری یافته‌های تحقیق را فضای واقعی و	در این تحقیق سعی شده از مصاحبه با ذی‌نفعان مختلف از بخش‌های دولتی و خصوصی و دانشگاهی استفاده شود. این مصاحبه‌شونده‌گان سوابق اجرایی و علمیاتی متعددی در این حوزه داشته و بعضاً از اطلاعات جهانی در این حوزه و نتایج حاصل از این مطالعات در

1. Credibility

2. Strauss and Corbin

<p>کشورهای مختلف مطلع بودند. توضیحات مصاحبه شوندهگان با عنایت به تجربیات شخصی و محیط واقعی کشور و مشاهده تجربیات سایر کشورها به صورت کاربردی ارائه شد. به گونه‌ای که تقریباً تمامی مصاحبه شوندهگان با تاکید بر اعلام مولفه‌های قابل اجرا به توضیح عوامل تسهیل تجاری پرداختند.</p> <p>نتیجه: مفاهیم نظری ارائه شده از داده‌های حاصل از مصاحبه شوندهگان این مطالعه استخراج شد.</p>	<p>عملیاتی نشان می‌دهد.</p>
<p>در مصاحبه‌ها شرکت کنندگان وضعیت گذشته و جاری کشور را نیز مورد بحث قرار داده اند. همچنین در پیشنهادات تسهیل تجاری نگاه آینده‌نگرانه داشته و بعضاً موضوعاتی مطرح شده که در حال حاضر روند بهبودهای آتی در حوزه تسهیل تجارت در جهان را مشخص می‌نمود.</p> <p>نتیجه: صرف نظر از زمان و مکان، نتایج و مولفه‌های یافت شده عمومی بوده و محدود به زمان و مکان نیستند.</p>	<p>اتکا پذیری: میزانی که منحصر بودن یافته‌ها به زمان و مکان را نشان می‌دهد. ثبات و پایداری در تبیین‌های صورت گرفته را مد نظر دارد.</p>
<p>در مراحل متن کاوی و مصاحبه‌ها زمان کافی زیادی برای بررسی صرف شده است و مصاحبه‌ها به صورت باز طراحی شده تا محدود به حوزه کوچکی نباشد.</p> <p>مصاحبه با ذی‌نفعان با حوزه‌های تخصصی مختلف انجام شده تا نتایج مولفه‌های تسهیل تجارت تنها محدود به یک حوزه نباشد.</p> <p>مصاحبه شوندهگان با عنایت به تجربیات عمومی خود در حوزه‌های مختلف، پیشنهادات مختلف در حوزه‌های مختلف ارائه می‌دادند تا بتوان به عمومیت در مدل دست یافت.</p> <p>مصاحبه‌ها با ذی‌نفعان مختلف تا جایی ادامه یافت که دیگر هم پوشانی میان صحبت‌های مصاحبه‌شونده‌ها به حداکثر رسید.</p> <p>نتیجه: ابعاد متعددی از پدیده مورد بررسی شناسایی شدند.</p>	<p>عمومیت: میزانی که نشان می‌دهد یافته‌ها، ابعاد مختلف پدیده مورد بررسی را در خود جای داده اند.</p>
<p>دو نفر از اساتید دانشگاهی آشنا به موضوع متن‌های مصاحبه‌ها را بررسی و تفسیرهای محقق را ارزیابی و تایید کردند.</p> <p>محقق با ارائه مختصری از روش اجرایی مصاحبه‌ها به ۴ نفر از مصاحبه شوندهگان نظر آنها را دریافت نمود.</p> <p>نتیجه: بسط و پالایش تفسیرها</p>	<p>تصدیق پذیری: میزانی که نشان می‌دهد تا چه حد تفسیرهای صورت گرفته برآمده از مصاحبه شوندهگان است و تحت تاثیر سوگیری محقق نبوده است.</p>
<p>مصاحبه‌ها به صورت تخصصی و باز انجام شده و مصاحبه شوندهگان به دور از فشار بیرونی نظرات خود را اعلام می‌کردند.</p> <p>مصاحبه شوندهگان خود علاقمند به بهبود فضای کسب و کار و تسهیل تجارت بوده و مشتاقانه تجربیات و دغدغه‌های خود را مطرح می‌کردند.</p> <p>مصاحبه شوندهگان پیگیر دسترسی به نتایج تحقیق و نظرات سایر ذی‌نفعان برای بهبود فضای کسب و کار هستند.</p> <p>نتیجه: شواهدی دال بر تلاش مصاحبه شونده برای گریز از موضوعات مورد بحث یافت نشد.</p>	<p>راستی: میزانی که نشان می‌دهد تفسیرها تحت تاثیر اطلاعات نادرست یا طفره رفتن مصاحبه شوندهگان قرار نگرفته است.</p>
<p>محقق شده از طریق روش‌های مورد استفاده برای تحقق اعتماد پذیری، قابلیت اعتماد و تصدیق پذیری</p>	<p>تطابق: میزانی که نشان می‌دهد یافته‌ها با ساختار ذهنی افراد نسبت به پدیده مورد بررسی تطبیق دارد.</p>
<p>یافته‌های تحقیق توسط ۴ نفر از ذی‌نفعان در بخش‌های دولتی، خصوصی و دانشگاهی مرتبط قرار گرفت و همچنین توسط دو نفر از اساتید آشنا به حوزه مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت.</p> <p>نتیجه: یافته‌های تحقیق و نامگذاری‌های انجام شده برای ذی‌نفعان فوق قابل فهم بود.</p>	<p>فهم پذیری: میزانی که نشان می‌دهد نتایج حاصل از تحقیق تا چه حد نماینده‌ای از جهان واقعی مصاحبه شوندهگان است.</p>
<p>ذی‌نفعان مختلف در هنگام اعلام مولفه‌های تسهیل تجارت، وضعیت کشور و سیاستهای تجاری و اقتصادی را در نظر می‌گرفتند و همچنین وضعیت اقدامات و برنامه‌های کشور در خصوص تسهیل و بهبود فضای کسب و کار را در نظر داشتند.</p> <p>نتیجه: ابعاد مختلف تاثیر گذار بر مدل تسهیل تجاری در مدل در نظر گرفته شده است.</p>	<p>کنترل پذیری: میزانی که نشان می‌دهد تا چه حد ابعاد قابل کنترل پدیده مورد بررسی تمرکز شده است.</p>

یافته‌های پژوهش بر اساس مراحل تحقیق

گام اول- کد گذاری باز: محقق با در نظر گرفتن سوالات تحقیق، داده‌های گردآوری شده در مصاحبه‌ها را به دقت مورد مطالعه، بررسی و تحلیل قرار گرفته داده است. این امر به منظور شناسایی مفاهیم موجود در مصاحبه‌ها صورت گرفته است تا بتوان در این مرحله مفاهیم نهفته در آنها را استخراج کرد. به عنوان مثال در مورد زیر به بررسی مصاحبه افراد در رابطه با موضوع تسهیل تجارت و مفاهیم موجود در آنها پرداخته‌ایم:

«در همه جای دنیا طرفین تجاری، دارای زبان مشترکی هستند که در کمترین زمان و با کمترین هزینه، می‌توانند پیام و خواسته خود را به دیگری منتقل ساخته و اسناد و مدارک خود را با یکدیگر تبادل کنند. بر این اساس چنانچه سازمان توسعه تجارت ایران، این موضوع را از طریق وزارت امور خارجه پیگیری کند، گام بزرگی در جهت تسهیل تجارت برداشته است.»

در نقل‌قول فوق محقق با تحلیل نکات ذکر شده در رابطه با لزوم ایجاد فهم مشترک در تبادل پیام میان تجار، مفهوم «زبان مشترک در تبادل داده‌ها» را استخراج نموده است.

پس از بررسی داده‌ها و انتخاب مفاهیم مناسب برای هر کدام، هریک از این مفاهیم با یکدیگر مقایسه شده تا شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان مشخص شود. به عنوان مثال با مقایسه مفاهیمی همچون «افزایش دانش»، «عدم تخصص کارکنان»، «مشاوره گرفتن در حوزه تجارت»، «ناکارآمدی نظام کنترل و مدیریت و اداره خارجی»، محقق متوجه نیاز به توانمندسازی کارکنان و رویه‌ها می‌شود. از این روی با ترکیب مفاهیم مذکور مقوله «توانمندسازی» استخراج شده است.

در مرحله بعدی، مقوله‌های استخراج شده به منظور ساختن مقوله کلان‌تر با یکدیگر ترکیب می‌شوند تا مقوله‌ای کامل‌تر و محوری‌تر ایجاد گردد. به عنوان مثال با ترکیب مقوله‌های «توانمندسازی»، «زیرساخت پرداخت»، «زیرساخت فیزیکی» و «فناوری اطلاعات»، مقوله کلان‌تر «زیر ساخت» استخراج شده است. در این تحقیق ۳۱۲ مفهوم، ۲۵ مقوله و ۷ مقوله کلان استخراج شده است. نمونه‌ای از مفاهیم و مقوله‌های استخراجی در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵- توزیع مفاهیم و مقوله‌های تحقیق

مفهوم	مقوله	مقوله کلان
<ul style="list-style-type: none"> غیر واقعی بودن و پایین بودن نرخ ارز قیمت گذاری دولتی مشکلات ارزی نرخ بالای تسهیلات 	<ul style="list-style-type: none"> عدم استفاده از ارز دو نرخی آزادی نرخ ارز تثبیت نرخ ارز نداشتن مدل اقتصادی مشخص 	<ul style="list-style-type: none"> استراتژی و تجارت و اقتصادی بلندمدت
<ul style="list-style-type: none"> متوسط تعرفه بالا محدودیت های نهادی موانع غیر تعرفه ای ناکارمندی استراتژی های تجاری نداشتن استراتژی کلان نداشتن سیاست گذاری بلند مدت هماهنگی سیاست ها با اهداف اقتصاد کلان هماهنگی سیاست ها با یکدیگر 	<ul style="list-style-type: none"> استراتژی نامشخص تجارت خارجی استراتژی های نامشخص برای حمایت تولید داخلی برنامه ریزی بلند مدت بهبود روابط اقتصادی تعرفه گذاری منطقی دیپلماسی اقتصادی سیاست های نادرست در حمایت از تولید ملی عدم انطباق استراتژی ها با منابع عدم برنامه ریزی برای توسعه آتی عدم پایداری سیاست های تجاری 	<ul style="list-style-type: none"> استراتژی توسعه تجاری
<ul style="list-style-type: none"> عدم ایفای تعهدات و اجرای قوانین عدم دریافت مالیات عادلانه 	<ul style="list-style-type: none"> عدم پایبندی به تعهدات عدم اجرای صحیح قوانین و تعهدات 	<ul style="list-style-type: none"> پایبندی به قوانین تعهدات
<ul style="list-style-type: none"> مشخص نمودن سیاست های تسهیلات بانکی 	<ul style="list-style-type: none"> عدم نوسان ارز کنترل تورم 	<ul style="list-style-type: none"> ثبات اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> تغییرات زیاد در مقررات و حقوق و عوارض عدم تداوم سیاست های اقتصادی عدم ثبات تصمیمات عدم نوسان تعرفه و تغییر قوانین 	<ul style="list-style-type: none"> پایداری سیاست های بین المللی تغییر سیاست ها تغییر قوانین و پایدار بودن آنها و عدم ثبات در دوره اجرایی تغییرات با اطلاع رسانی از قبل 	<ul style="list-style-type: none"> ثبات قوانین

گام دوم- کد گذاری محوری: در حالی که کد گذاری باز، داده‌ها را به مقوله‌های محوری مختلف تفکیک می‌کند، کد گذاری محوری، مقوله‌ها و زیر مقوله‌های آنها را با

توجه به مشخصه‌ها و ابعاد آنها به یکدیگر مرتبط می‌سازد. برای کشف نحوه ارتباط مقوله‌ها با یکدیگر، محقق از پارادایم استفاده می‌کند. پارادایم ابزاری تحلیل است که اشتراوس و کوربین برای مطالعه داده‌ها پیشنهاد کرده‌اند. اجزای اصلی پارادایم عبارتند از مقوله محوری (پدیده)، شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط بستر (زمینه)، راهبردها (کنشها یا واکنش‌ها) و پیامدها (کوربین و اشتراوس^۱، ۲۰۰۸).

مقوله محوری: در میان مقوله‌های بدست آمده، مقوله «زیر ساخت» به عنوان مقوله محوری (پدیده) انتخاب گردیده است. دلیل انتخاب آن به عنوان مقوله محوری این است که در نهایت تسهیل تجارت (کاهش زمان و هزینه تجارت) به طور مستقیم نیازمند این مقوله بوده و خود را در ایجاد این مقوله نشان می‌دهد. در بسیاری از نقل قول‌های بررسی شده در این تحقیق، به این مقوله به عنوان یکی از اصلی‌ترین مقوله‌ها به جهت تسهیل فرآیند تجارت اشاره داشته‌اند. به گونه‌ای که مشخص است با داشتن زیرساخت‌های ضعیف و ناکارآمد نمی‌توان به تسهیل تجارت جامع دست یافت. بنابراین این مقوله به عنوان مقوله محوری در مرکز مدل قرار داده شده است. برچسب انتخاب شده برای مقوله نیز انتزاعی بوده و در عین حال از جامعیت برخوردار است. مطابق مدل سازمان ملل، فرآیند تجارت فرامرزی را می‌توان به سه گام اصلی طبقه‌بندی نمود: خرید، حمل و پرداخت. فرایند خرید به ارتباط میان دو تاجر باز می‌گردد با این حال در بعد حمل، ذی‌نفعان متعددی همچون متصدیان حمل و نقل، گمرک، نهادهای نظارتی و استاندارد و ... و در حوزه پرداخت، بانک‌ها، بیمه‌ها، موسسات اعتبارسنجی و ... نقش دارند. ناکارآمدی این دو بخش حمل و پرداخت در مصاحبه‌های اکثر ذی‌نفعان به عنوان یکی از چالش‌های تسهیل تجارت مطرح شده است. مصاحبه‌شوندگان بیان داشته‌اند که این زیرساخت‌ها (زیرساخت پرداخت، زیرساخت فیزیکی) می‌بایست بهبود یابند. استفاده از اتوماسیون، بهبود فرآیندها و سازوکارهای اجرایی، مقوله دیگری بود که مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره داشتند. مقوله‌های توانمندسازی نیروی انسانی و ساده‌سازی فرآیندها از دیگر مقوله‌های اصلی در تسهیل تجارت هستند.

شرایط علی: مقوله «استراتژی تجاری و اقتصادی بلند مدت» به منزله شرایط علی در

^۱. Strauss and Corbin

وقوع یا توسعه پدیده در نظر گرفته شده است. به این معنی که داشتن زیرساخت‌های مناسب در حوزه‌های حمل و نقل، بانکی، نیروی انسانی و فناوری نیازمند داشتن استراتژی‌های بلند مدت و حمایتی است. اکثر مصاحبه‌شوندگان یکی از علل نداشتن زیرساخت‌های فیزیکی مناسب در حوزه حمل و نقل و بندری و فرودگاهی را نداشتن استراتژی بلندمدت توسعه تجاری عنوان داشته‌اند و ذکر کرده‌اند که نداشتن یک استراتژی توسعه تجاری بلندمدت و با ثبات، باعث شکل‌گیری ناموزون و ناقص زیرساخت‌های فیزیکی در نقاط مختلف کشور شده است. در حوزه اقتصادی نیز ذکر گردیده است که نبود یک استراتژی مشخص اقتصادی و بلندمدت و با ثبات، باعث ضعف در زیرساخت پرداخت و مالی کشور در حوزه‌های بانکی، ارزی و بیمه‌ای گردیده است و این حوزه همواره بیشترین نوسانات را در حوزه فرآیندها و رویکردها داشته است. زیرساخت پرداخت کشور به همین دلیل، همواره دچار تغییرات مستمر بوده و باعث شده تا تسهیل تجارت با چالش مواجه گردد. از دیگر علل وقوع ضعف در زیرساخت‌ها و فرآیندها، به نقل از مصاحبه‌شوندگان، می‌توان به بی‌ثباتی در اجرای قوانین و مقررات اشاره داشت. بی‌ثباتی قوانین باعث شده تا سرمایه‌گذاران و تجار و سایر ذی‌نفعان نتوانند به صورت پایدار و مطمئن به توسعه زیرساخت‌های فیزیکی، پرداخت، فناوری و نیروی انسانی بپردازند. از این رو در این تحقیق با توجه به نیازمندی توسعه زیرساخت به وجود استراتژی‌های توسعه تجاری و اقتصادی و ثبات قوانین، مقوله استراتژی بلند مدت به عنوان شرایط علی بروز پدیده در نظر گرفته شده است.

شرایط مداخله‌گر: شرایط مداخله‌گر مجموعه‌ای از وقایع و شرایط هستند که پس از شروع مطالعه و در حین انجام پژوهش رخ می‌دهند. در پژوهش حاضر مقوله «شفافیت» به عنوان شرایط مداخله‌گر رخ داده است. در میان یافته‌های تحقیق مصاحبه‌شوندگان به لزوم جریان آزاد اطلاعات و اطلاع‌رسانی دقیق و به موقع به منظور انطباق تجار اشاره داشته‌اند. جریان آزاد اطلاعات و دسترسی به موقع به اطلاعات باعث می‌شود تا همه ذی‌نفعان ضمن داشتن زمان کافی برای انجام تغییرات، آمادگی خود و فرآیندهای خود را اصلاح نمایند. مقوله دیگر «عدم فساد» به عنوان یکی از عوامل موثر در زنجیره تسهیل تجارت ذکر گردیده است. به نقل از مصاحبه‌شوندگان فساد باعث ناکارآمدی فرآیند و عدم استقبال کارگزاران از بهبودهای

فرآیندی، ایجاد قوانین و رویه‌های مبهم و یک‌جانبه می‌گردد که این عوامل می‌تواند تسهیل تجارت را با مشکل مواجه کند. «تبیین دقیق» قوانین و رویه‌ها به منظور اینکه همه به صورت یکسان از قوانین و مقررات و رویه‌ها، برداشت یکسانی داشته باشند نیز از موارد دیگری است که باعث ایجاد مشکل در تسهیل تجارت می‌شود. تبیین دقیق قوانین و مقررات و سیاست‌ها باعث می‌شود تا ضمن جلوگیری از کندی فرآیند به علت نامشخص بودن آن توسط کارگزاران دولتی و قانونی و تجار، از بروز فساد نیز جلوگیری گردد.

شرایط زمینه: شرایط زمینه گروهی از موقعیت‌ها و شرایطی هستند که زمینه ایجاد پدیده مورد نظر را فراهم می‌سازند و بر نوع کنش‌ها و رفتارها تاثیر می‌گذارند و مقوله محوری و نتایج منتج از آن را تحت تاثیر قرار می‌دهند. در این تحقیق مقوله «امکان رقابت» به عنوان شرایط زمینه انتخاب گردیده است. امکان رقابت از دو مقوله «اجرای عادلانه» و «عدم تبعیض» استخراج شده است. اجرای عادلانه قوانین و مقررات برای تمامی تجار (خصوصی، دولتی یا شبه دولتی) باعث می‌شود تا رویه‌های ناکارآمد و استثناها در رویه‌ها کاهش یافته و رویه‌ها استانداردتر اجرا شوند. عدم تبعیض فرآیندی و قانونی نیز خود از عوامل تاثیرگذار بر تسهیل فرایند تجارت است. امکان رقابت با توجه به تاثیرگذاری بر روی مقوله‌های راهبرد، پدیده و پیامد مقوله زمینه انتخاب گردیده است.

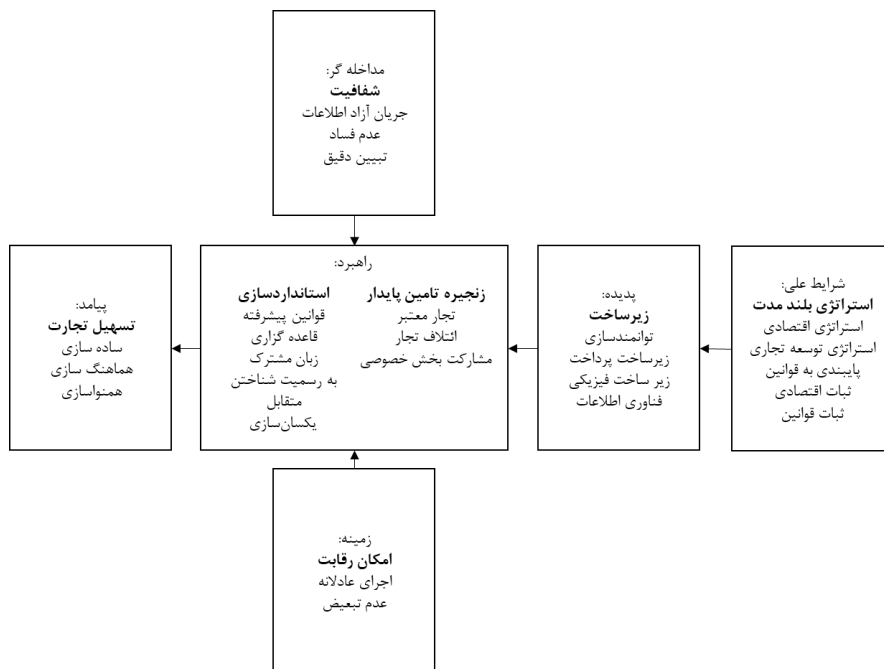
مقوله راهبردی: در این تحقیق «استاندارد سازی» و «زنجیره تامین پایدار» به عنوان مقوله راهبردی انتخاب شده است. راهبردها یا کنش‌ها فعالیت‌های هدفمندی هستند که راهبردهایی برای پدیده مورد نظر فراهم می‌نمایند و منجر به ایجاد پیامدها و نتایج می‌شوند. مقوله استانداردسازی از مقوله‌های «قوانین پیشرفته»، «قاعده گذاری»، «زبان مشترک»، «به رسمیت شناختن متقابل» و «یکسان سازی» استخراج شده است. از خلال مصاحبه‌ها به لزوم ایجاد قوانین پیشرفته و قاعده‌گذاری مکرراً تاکید شده است به این مفهوم که قوانین به صورتی ایجاد گردند که با یک مکانیزم تعریف شده و کوتاه بتواند بازخوردهای محیطی و اجرایی را جمع‌آوری نموده و بتوانند به سرعت اصلاح شوند. در این رویه‌ها می‌بایست به خوبی ساختار فرجام‌خواهی و رویه‌های اعتراضی برای تجار در نظر گرفته شود. این رویه‌ها و قوانین پیشرفته می‌بایست به صورت مناسب قاعده‌گذاری گردند تا به صورت تعریف شده و رایج در

میان ذی‌نفعان به رسمیت شناخته شده و به صورت مستمر این قواعد و قوانین فراخوانی و استفاده شوند. ایجاد زبان مشترک و به رسمیت شناختن متقابل و یکسان سازی فرآیندها می‌تواند در ایجاد ارتباطات فرآیندی بین سازمانی کمک نموده و بسیاری از فعالیت‌ها را ساده‌سازی نماید و همچنین تبادل اطلاعات را آسانتر ساخته و باعث می‌گردد از فعالیت‌های تکراری جلوگیری شود. استفاده از قوانین پیشرفته و قاعده‌گذاری می‌تواند در توسعه زیرساخت‌های فیزیکی و پرداخت نیز موثر باشد. مقوله زنجیره تامین پایدار نیز از مقوله‌های «تجار معتبر»، «ائتلاف تجار»، «مشارکت بخش خصوصی» بدست آمده است. از دید صاحب‌نظران، همکاری تجار و بخش خصوصی (حمل و نقل، پرداخت، استاندارد و ...) در توسعه قوانین و زیرساخت‌ها می‌تواند بسیار موثر باشد. این مشارکت می‌بایست به گونه‌ای مستمر و پایدار باشد تا بتوان با توسعه ظرفیت‌های ذی‌نفعان بخش خصوصی، ساختاری بلندمدت و پایدار ایجاد نمود.

پیامدها: پیامدها نتایج هستند که از راهبردها و کنش‌های مربوط به پدیده مورد نظر حاصل می‌شوند. مقوله «تسهیل تجارت» پیامد راهبرد است. «ساده‌سازی»، «همنواسازی» و «هماهنگ‌سازی» جزء مفاهیمی است که در مقوله تسهیل تجارت مشاهده می‌شود. ساده‌سازی و هماهنگ‌سازی روش‌های تجارت [از جمله] فعالیت‌ها، شیوه‌ها و تشریفات در جمع‌آوری، ارائه، تبادل و پردازش داده‌های مورد نیاز برای جابجایی کالا در تجارت بین‌المللی از اجزای تسهیل تجارت است. هم‌نواسازی فرآیندها، رویه‌ها، قوانین و زیرساخت‌ها به معنای ایجاد یک کل از طریق اجزای متفاوت است. از این طریق می‌توان با ایجاد یک سینرژی میان ذی‌نفعان و اجزاء، تجارت فرامرزی را تسهیل نمود. در شکل ۱ مدل حاصل از کدگذاری محوری ارائه شده است.

گام سوم- کدگذاری انتخابی: در این مرحله محقق بر اساس نتایج کدگذاری باز و محوری به ارائه نظریه می‌پردازد. در این مرحله سعی می‌شود با ایجاد ارتباط میان مقوله‌ها حول مقوله محوری به منزله مفهوم اصلی، روابط نظری برای پدیده ارائه

شده و ضمن آن، حول این رشته اصلی، بین مفاهیم و مقوله‌ها، ارتباطی نظام‌مند ایجاد شود (کوربین و اشتراوس^۱، ۲۰۰۸).

شکل ۱- مدل حاصل از کدگذاری محوری

کدگذاری انتخابی با روشن کردن خط داستان، بر اساس الگوی ارتباط شناسایی شده بین مقوله‌ها و زیر مقوله‌ها در کدگذاری باز و محوری، شروع می‌شود. گام‌های کدگذاری انتخابی عبارتند از: معین کردن خط داستان، ارتباط دادن زیر مقوله‌ها به مقوله اصلی از طریق پارادایم، اعتبار بخشی به روابط و پر کردن شکاف‌های بین مقوله‌ها. در این تحقیق برای کدگذاری انتخابی با استفاده از روش مصاحبه با ذی‌نفعان، به تعیین روابط، شدت و جهت رابطه بین مقوله‌های مرحله کدگذاری محوری پرداخته‌ایم و نتایج و مدل حاصل را مجدد جهت ارزیابی به ذی‌نفعان تحقیق ارائه کرده و ارزیابی و تایید آنها را کسب کرده‌ایم. لازم به ذکر است در مرحله بعدی تحقیق با استفاده از مدل سازی تفسیری-ساختاری روابط میان مولفه‌ها مورد تحلیل قرار گرفته است که نتایج در مقاله دیگری ارائه شده است.

1. Strauss and Corbin

در مدل حاصل از کد گذاری انتخابی، «استراتژی‌های توسعه تجاری و اقتصادی» دو رکن اصلی تسهیل تجارت در کشور ما هستند. این دو بعد می‌توانند در «توسعه زیرساخت‌ها» (فیزیکی و مالی و توانمندسازی و فناوری اطلاعات)، «ایجاد ثبات در قوانین» و «عدم تغییر مستمر و یکباره آنها و امکان «مشارکت‌گیری از تجار و بخش خصوصی» در توسعه و قانون‌گذاری و همچنین در شکل‌گیری «شفافیت و ثبات اقتصادی» موثر باشند. مشارکت ذی‌نفعان و شفافیت باعث شکل‌گیری «قوانین ساده، روان، کارآمد و استاندارد» می‌گردد. از سوی دیگر با استفاده از «زیرساخت‌های قوی»، «ثبات قوانین» و «مولفه‌های اقتصادی» مناسب می‌توان «زنجیره تامین پایدار» در حوزه تجارت فرامرزی ایجاد نمود. با ایجاد «زنجیره تامین پایدار» و «قوانین و مقررات استاندارد»، می‌توان به «ساده‌سازی»، «هماهنگ‌سازی» و «همنواسازی» فرآیندها، رویه‌ها، مقررات و زیرساخت‌ها اقدام نمود تا فضای کسب و کار در حوزه تجارت فرامرزی تسهیل گردد.

از دید سیاست‌گذاران (به نقل از مصاحبه‌شوندگان) دو بعد امکان افزایش نظارت و تسهیل تجارت توامان می‌بایست در نظر گرفته شود. در حالی که تجار و ذی‌نفعان بخش خصوصی بیشتر دغدغه تسهیل تجاری را دارند. این دو بعد ممکن است در دو طیف مختلف و مخالف یکدیگر باشند به گونه‌ای که محور نظارت به دنبال بررسی دقیق‌تر و استثنائات کمتر و قوانین پیچیده‌تر است در حالی که در تسهیل تجارت به دنبال کاهش زمان و هزینه انجام فرآیندهای تجاری از طریق ساده‌سازی، انعطاف‌پذیری، استفاده از فناوری اطلاعات و استانداردسازی رویه‌ها و مقررات است. در مدل پیشنهادی با در نظر گرفتن ضرورت توجه به هر دو بعد، «امکان و افزایش نظارت» با ایجاد «یکسان‌سازی فرایندها و قوانین» و «زنجیره تامین پایدار» ایجاد می‌گردد و «تسهیل تجاری» نیز از طریق ساده‌سازی، همنواسازی و هماهنگ‌سازی این فرآیندها به دست می‌آید.

بحث و نتیجه گیری

همانگونه که بیان شد هدف تحقیق ارائه مدلی به منظور تسهیل تجارت فرامرزی در کشور است. بدین منظور با روش تحقیق کیفی و مبتنی بر رویکرد نظریه برخاسته از داده‌ها با ذی‌نفعان مختلف مصاحبه و در نهایت مولفه‌های تسهیل تجارت تعیین و در مرحله بعدی با استفاده از کدگذاری محوری و انتخابی ارتباط میان مولفه‌ها تعیین و

مدل تحقیق ارائه گردید. با بررسی مولفه‌های شناسایی شده در تحقیق با سایر تحقیقات انجام شده در جدول ۴، همپوشانی زیادی میان آنها وجود دارد.

جدول ۴- مقایسه مولفه‌های مدل پیشنهادی با تحقیقات پیشین

عنوان پژوهش	مقوله/ مفهوم
عملکرد تجاری و تسهیل تجارت، سال ۲۰۱۱، پیرز و ویلسون، گمرک و تسهیل تجارت، سال ۲۰۰۸، گرینز، طراحی و بکارگیری تسهیل تجارت در آسیا و اقیانوسیه، ۲۰۱۳، اسکپ	شرایط علی- استراتژی تجاری و اقتصادی بلند مدت
تسهیل تجارت در آسه‌آن، ۲۰۱۱، ماریه و پلان، پژوهش گمرک و تسهیل تجارت، سال ۲۰۰۷، گرینز، تسهیل تجارت و اقتصاد جهانی، سال ۲۰۱۸، سازمان او-ای-سی-دی	شرایط زمینه: امکان رقابت
پژوهش عملکرد تجاری و تسهیل تجارت، سال ۲۰۱۱، پیرز و ویلسون	مقوله محوری: زیر ساخت
راهنمای بکارگیری تسهیل تجارت، ۲۰۱۸، یوان-سیفکت، توافقنامه تسهیل تجارت، ۲۰۱۸، سازمان تجارت جهانی، پژوهش گمرک و تسهیل تجارت، سال ۲۰۰۷، گرینز، تسهیل تجارت و اقتصاد جهانی، سال ۲۰۱۸، سازمان او-ای-سی-دی، تسهیل تجارت در آسه‌آن، ۲۰۱۱، ماریه و پلان	مداخله گر: شفافیت
تسهیل تجارت در آسه‌آن، ۲۰۱۱، ماریه و پلان، اثرات تسهیل تجارت بر حاشیه گسترده و فشرده تجارت، ۲۰۱۶، کیم و لی، طراحی و بکارگیری تسهیل تجارت در آسیا و اقیانوسیه، ۲۰۱۳، اسکپ، پژوهش گمرک و تسهیل تجارت، سال ۲۰۰۷، گرینز، راهنمای بکارگیری تسهیل تجارت، ۲۰۱۸، یوان-سیفکت، توافقنامه تسهیل تجارت، ۲۰۱۸، سازمان تجارت جهانی	مقوله راهبردی: استاندارد سازی، زنجیره تامین پایدار
پژوهش گمرک و تسهیل تجارت، سال ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸، گرینز، تسهیل تجارت و اقتصاد جهانی، سال ۲۰۱۸، سازمان او-ای-سی-دی، راهنمای بکارگیری تسهیل تجارت، ۲۰۱۸، یوان-سیفکت، توافقنامه تسهیل تجارت، ۲۰۱۸، سازمان تجارت جهانی، طراحی و بکارگیری تسهیل تجارت در آسیا و اقیانوسیه، ۲۰۱۳، اسکپ	پیماد: تسهیل تجارت

تعیین استراتژی‌های بلندمدت و با ثبات در حوزه‌های اقتصادی و تجاری از جمله مواردی است که بنا به نتایج تحقیق می‌بایست به منظور تسهیل تجارت در کشور مورد تاکید قرار گیرد. بر اساس نظرات مصاحبه‌شوندگان مدل مشخص و تعریف شده‌ای در خصوص این استراتژی‌ها در کشور وجود ندارد. این عوامل در تحقیقات دیگر جزء اولویت‌های مدل تسهیل تجاری ذکر نگردیده بود. عامل دیگری که به عنوان مانع تسهیل تجارت در کشور مطرح گردید، توجه و تاکید بر نظرات دقیق در اسناد و رویه‌هاست. این امر باعث شده تا اکثر قوانین موجود با نگاه سخت‌گیرانه تدوین و رویه‌ها و تشریفات زمان‌بر بوده و باعث افزایش هزینه مبادلات تجاری شود. در مدل تحقیق سعی شده تا تعادلی میان بعد نظارت و تسهیل ایجاد شود. در مدل تحقیق ضمن توجه به رویه‌های نظارتی از طریق ساده‌سازی، هماهنگ‌سازی و هم‌نوآوری، تسهیل تجاری محقق می‌گردد. در هنگام مطالعه تحقیقات انجام شده در سایر

کشورها تقابل این دو بعد چندان مشاهده نمی‌شود ولیکن در کشور ما در خلال مصاحبه‌ها، ذی‌نفعان به این موضوع مکرر اشاره داشتند.

در نظریه برخاسته از داده‌ها علاوه بر استفاده از مصاحبه در جمع‌آوری داده‌ها بر مشاهدات مستقیم و مطالعه مستندات نیز توجه شده است. در این تحقیق بر دانش و تجربه مصاحبه‌شوندگان تاکید شده است. از این رو می‌توان انتظار داشت با استفاده از منابع گسترده‌تر و انجام مشاهدات در دوره زمانی بلند مدت‌تر، بینش عمیق‌تری در خصوص تسهیل تجارت فراهم شود. از سوی دیگر همانند اغلب مطالعات مبتنی بر نظریه برخاسته از داده‌ها، یافته‌های این مطالعه با اتکاء به دیدگاه‌ها و تجربیات افراد و شرایط محیط تحقیق می‌باشد، لذا نتایج حاصله در شرایط و محیط مشابه قابل تعمیم است. در انتها پیشنهاداتی که می‌تواند فراروی محققین آتی برای ادامه این پژوهش مد نظر قرار گیرد به شرح زیر ارائه شده است:

با توجه به اینکه در مدل حاصل از تحقیق، ضریب نفوذ و وابستگی میان مولفه‌ها تعیین نشده است پیشنهاد می‌شود با استفاده از روش‌های تحقیق کمی همچون مدل‌سازی تفسیری-ساختاری روابط میان مولفه‌ها تعیین شود. از سوی دیگر با عنایت به اینکه تاکنون مدل جامعی در کشور در خصوص ایجاد یک مدل موثر و کارآمد برای نظارت بر فرآیندهای تجارت فرامرزی ارائه نشده است، انجام تحقیقات در این خصوص می‌تواند به موضوع تسهیل تجارت نیز کمک نماید. لازم به ذکر است، اقدامات تسهیل تجارت بسیار به هم مرتبط هستند اگرچه اغلب به عنوان عناصر مستقل نام برده می‌شوند از این رو به منظور اثربخشی اقدامات می‌بایست رویکردی سیستماتیک و یکپارچه و گام به گام برای آن پیشنهاد شود. بر این اساس بررسی اولویت اقدامات و ترتیب آنها با استفاده از روش‌های تحقیق کمی نیز می‌تواند به بسط و اجرای مدل تحقیق کمک نماید.

References

- Beverelli. C, Neumueller. S, The. R. (2015). Export Diversification Effects of the WTO Trade Facilitation Agreement. *World Development*, Volume 76, Pages 293-310.
- Cantore. N, Cheng. C. F. C. (2018). International trade of environmental goods in gravity models, *Journal of Environmental Management*, Volume 223, Pages 1047-1060.
- Cheong. J, Kwak. D. W, Tang. K. K., (2018). The trade effects of tariffs and non-tariff changes of preferential trade agreements. *Economic Modelling*. Volume 70, Pages 370-382

- Clark, X., D. Dollar, and A. Micco. 2004. "Port Efficiency, Maritime Transport Costs, and Bilateral Trade." *Journal of Development Economics*, vol. 75, no. 2, pp. 417-450.
- Corbin, J. & Strauss, A. L. (۲۰۰۸). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage. London.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (2nd ed.). Upper Saddle River, N. J.: Pearson Merrill Prentice Hall.
- De, Prabir. 2007. "Impact of Trade Costs on Trade: Empirical Evidence from Asian Countries." Working Paper Series, No. 27. New York: Asia-Pacific Research and Training Network on Trade.
- Dennis, A., Shepherd, B., Sep. 2007. Trade costs, barriers to entry, and export diversification in developing countries. Policy Research Working Paper Series 4368, The World Bank.
- Duval, Y, Wang, T, Utoktham. C, (2016), Next-generation Trade Facilitation for Asian Integration: Cross-border Paperless Trade, ENSCAP.
- Duval, Y, Wang, T, Utoktham. C, Kravchenko. A, (2019), Next-generation Trade Facilitation for Asian Integration: Cross-border Paperless Trade, *Journal of Asian Economic Integration*.
- Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA). (2011). *Key Factors in Establishing Single Windows for Handling Import/Export Procedures and Formalities: Trade Facilitation and the Single Window*.
- ESCAP. (2013). *Designing and implementing trade facilitation in asia and pacific*.
- Fan. H., Gao. X., Amber Li. Y., Luong. T. A., (2018). Trade liberalization and markups: Micro evidence from China. *Journal of Comparative Economics*, Volume 46, Issue 1, Pages 103-130.
- Gervais. A., (2018). Uncertainty, Risk Aversion and International Trade. *Journal of International Economics*.
- Grainger, A. (2007). *Trade Facilitation and Supply Chain Management: a case study at the interface between business and government*. London, Birkbeck, University of London. PhD: 448.
- Grainger. A., (2008), Customs and Trade Facilitation: from concepts to implementation, *World Customs Journal*, vol 2.no 1.
- Lee, H., Kim, C. (2016). The Impact of Trade Facilitation on the Extensive and Intensive Margins of Trade: An Application for Developing Countries, *Journal of East Asian Economic integration*, Vol. 16, No. 1 (March 2012) 67-96.
- Makepe. P. M., Montsi. K., Njoku C. (2012). Information and Communication Technologies (ICTs) enabled trade facilitation in Botswana. PULA: Botswana *Journal of African Studies*. Vol 26, No 1.
- Marie, I. Pellan, M., (2011). *Wong Trade Facilitation in ASEAN and ASEAN+1*. Chapter 3.
- Martinez-Zarzoso, I. and L. Marquez-Ramos. 2008. "The Effect of Trade Facilitation on Sectoral Trade." *B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, vol. 8, issue 1, article 42.
- McCalman. P. (2018). International trade, income distribution and welfare. *Journal of International Economics*, Volume 110, Pages 1-15.
- Mello, J & Flint, D. (2009). 'A refined view of Grounded Theory and its application to logistics research', *Journal of Business Logistics*, 30(1), 107-125.

- Miroudot, S., Sauvage, J., Shepherd, B., Dec. 2010. Measuring the cost of international trade in services. MPRA Paper 27655, University Library of Munich, Germany.
- OECD , (2018), Trade Facilitation and the Global Economy.
- ORLIAC. T, (2012), The Economics of Trade Facilitation. Phd thesis, Institut d'Etudes Politiques de Paris.
- Paudel. Ramesh Chandra, (2019), Trade Facilitation in South Asia: Landlocked Countries' Perspective, Springer Singapore, pp 71-93.
- Persson, Maria. 2008. "Trade Facilitation and the Extensive and Intensive Margins of Trade." Lund University Department of Economics Working Paper. Lund: Lund University.
- Portugal-perez. A., Wilson. J. s., (2011), Export Performance and Trade Facilitation Reform: Hard and Soft Infrastructure, World Development Vol. 40, No. 7, pp. 1295-1307.
- Sadikov, Azim. 2007. "Border and Behind-the-Border Trade Barriers and Country Exports."IMF Working Paper No. 07/292. Washington, DC: International Monetary Fund.
- Seck. A., (2016). Trade facilitation and trade participation: Are sub-Saharan African firms different? Journal of African Trade, Volume 3, Issues 1-2, Pages 23-39.
- Staples, B., 2002. Development, Trade and the WTO. B. Hoekman, A. Mattoo, Ch. Trade Facilitation: Improving the Invisible Infrastructure
- Strauss, AL., & Corbin, JM. (1998). Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory, 2nd ed., Thousand Oaks, California.
- Turnovsky. S J., Rojas-Vallejos. Jorge., (2018).The distributional consequences of trade liberalization: Consumption tariff versus investment tariff reduction. Journal of Development Economics, Volume 134, Pages 392-415.
- UNCEFACT, 2018, Trade Facilitation Implementation Guide.
- UNNExT, 2010, Best Practice in Single Window Implementation: Case of Singapore's TradeNet.
- WCO, 2018, WTO Agreement on Trade Facilitation.
- WEF (world economic forum), (2015), The Global Enabling Trade Report, the Global Alliance for Trade Facilitation.
- Wilson, J. S., C. L. Mann, and T. Otsuki. 2003. "Trade Facilitation and Economic Development: A New Approach to Quantifying the Impact." World Bank Economic Review, vol. 17, no. 3, pp. 367-389.
- Wilson, J. S., Otsuki, T., Dec. 2007. Regional integration in south asia : what role for trade facilitation ? Policy Research Working Paper Series 4423, The World Bank.
- Wilson. J S., Mann C. L., Otsuki. T.(2005). Assessing the Benefits of Trade Facilitation: A Global Perspective". World Bank Policy Research Working Paper 3224.